

A külföld erdőrendezési eljárásai.

Irta: *Bund Károly.*

(Folytatás.)

VI. Ausztria.

I. Gazdasági beosztás.

Az erdőgondnokságok egy vagy több üzemosztályból állanak; az üzemosztályok lényegére és alakításuk kritériumaira nézve azonban az erdőrendezésre vonatkozólag a legutóbbi 30 év alatt kiadott utasításokban eltérő felfogások nyilvánulnak, mintegy az üzemosztály fogalmának történelmi fejlődését jelezve.

Az itt tárgyalt időszak elején az üzemosztályok alakításánál a következő szempontok voltak mérvadók: a fa kiszállításának és értékesítésének eltérő iránya, eltérő üzemmód, vágásnem (tarvágás, száalálás, fokozatos felújító vágás), jogi természetű okok (szolgalmak, véderdők), eltérő vágásforduló és a fanemekben mutatkozó nagy különbségek.

Az üzemosztály a legújabb időkig a hozamszolgáltatás tekintetében teljesen önálló terület volt, tehát a tartamosság az üzemosztály keretén belül feltétlenül gazdasági cél volt. Sőt eleinte az üzemosztályon belül teljes vágássorozatokat alkottak, a melyek arra lettek volna hivatva, hogy még kisebb területen biztosítsák az üzem tartamosságát. Ausztriából származtak a teljes vágássorozatok hozzánk, míg azonban a hivatalos utasítás és a gyakorlat nálunk mereven ragaszkodik hozzájuk, addig Ausztriában csakhamar mellőzték e nehézkes elemét a gazdasági beosztásnak és az üzemosztályon belül számos csonka vágássorban osztották szét a főhasználatokat.

A teljes vágássorozatok mellőzése az az első módosulás, a mely az üzemosztály fogalmát már önmagában egységesebbé, tágabbá tette.

Az üzemosztályalakítás fennjelzett feltételei közül első sorban a vágásnemekre vonatkozólag kellett erdőtenyésztési és más szempontokból engedményeket tenni. Hogy az üzemosztályok célszerűen kikerekített területtel birjanak, oly kisebb területek, melyek az üzemosztály állabjainak zömétől eltérő vágásnemben voltak kihasználандók, nem választattak külön, hanem az üzemosztály keretén belül maradhattak. Így pl. a száaláló erdőben arra alkal-

mas területek tarra voltak vághatók és viszont. A gyakorlat azonban az ekként már némileg tágitott kereteket is csakhamar átlépte és a belterjesebben kezelt erdőgondnokságokban egy és ugyanazon üzemosztályon belül a legkülönbélebb vágásnemekkel találkozunk.

A mult évben megjelent új utasítás ezt a tényállást elfogadja, a mennyiben kimondja, hogy a vágásnemek különböző volta csak akkor lehet ok külön üzemosztályok alakítására, ha a vágásnem nagy, összefüggő területen tér el egymástól. Leginkább még akkor van ok külön üzemosztály képzésére, ha jelentékeny területen kell szálaló használatot folytatni. Ez esetben ugyanis a szálalt területek hozamát valószínűleg más alapon kell kiszámítani, mint a vágásos gazdaság alatt álló többi területét.

Az 1893. évben kiadott utasítás a fanemek eltérését egymagában már nem említi mint okot arra, hogy külön üzemosztály alkottassék. Erre csak akkor kerül a sor, ha a fanemmel egyuttal a vágásforduló is változik. Az 1902. évi utasítás pedig éppenséggel elvként állítja föl, hogy az üzemosztályok száma lehetőleg apasztassék.

Szükséges is volt ez, mert a régebbi utasítások alapján ugylátszik e tekintetben tulment az ausztriai erdőrendezés a célszerűség határán. Daczára a nyomasztó szolgálomnak, a melyek sok ausztriai állami és alapítványi erdőt terhelnek és aránylag sok üzemosztály alakítására is adnak okot, mégis kicsinynek találjuk az egy üzemosztályra átlagosan eső területet. Ez ugyanis 547 ha. és ha a véderűket és általában a szálalt erdűket kizárjuk, akkor is csak 877 ha.-ra emelkedik az átlag. Megerősít e nézetemben az a körűlmény, hogy az attergaui erdőgondnokság üzemterve, a melyet a helyszinén tüzetesen tanulmányoztam, az üzemosztályok megjelölésére a betűsört a K betűig foglalja le, holott a természetben mutatkozó állapot az üzemosztályok e sokaságát, a mennyire 3 napi kirándulásom alatt megitélhettem, nem indokolja.

Legnagyobb mértékben az új utasítás következő rendelkezései érintik és módosítják az üzemosztály régi értelmezését és pedig teljesen modern irányban: „Az egyes üzemosztályokon belül a használatok szigorú tartamossága csak akkor szabály, ha azokat faüzési szolgálomak erősen terhelik. A hol nincsenek szolgálomak,

avagy a kiszolgáltatandó famennyiség messze mögötte marad az illető üzemosztály hozamának, nem szükséges az üzemosztályon belül mindenáron szigoruan tartamos hozamra törekedni, hanem egy erdőgondnokság több üzemosztályának hozamai kölcsönösen kiegészíthetik egymást. Igen szabálytalan korfokozati viszonyok mellett, vagy túlerett erdők előfordulása esetén megengedhető, hogy *több erdőgondnokság* hozamai egészítsék ki egymást.“

Ezt az idézetet teljesen magunkévá tehetjük. A mai közlekedési viszonyok mellett ritkán van okunk arra törekedni, hogy valamely fafogyasztó piacot vagy ipartelepét állandóan egy és ugyanazon üzemosztályból lássuk el fával, a mikor ezt az erdőbirtok más részéből czélszerűbben tehetnök. Ez teljesen indokoltta teszi, hogy ne erőszakoljuk a teljes korfokozat létesítését az üzemosztályon belül sem, ha ez csak lényeges áldozatokkal lehetséges, hanem keressük a tartamosság kereteit csupán az erdőgondnokságon avagy szükség esetén *több* szomszédos erdőgondnokságon belül.

Ha az előfeltételek a jelen korfokozatban megvannak, mindenestre czélszerű már az üzemosztályban is a tartamos használatra törekedni, enélkül azonban ma már ritkán lehet okunk azt erőszakolni. Több üzemosztály hozamának kombinatív egybevetésénél természetesen megkivántatik, hogy az egybefoglalt üzemosztályok hozamai választékra stb., általában tehát a birtokos szempontjából *értékre*, a fogyasztó szempontjából pedig *használhatóságra* nézve ne nagyon eltérőek legyenek. A sarjerdő dorong-tüzifája nem pótolhatja a szálerdő fenyőépületfáját.

Némi elmélkedésre adhat alkalmat az a szerep, a mely az osztrák utasítás szerint a jogi viszonyoknak jut az üzemosztályok képzésénél és lényegük körülhatárolásánál. Fönn láttuk, hogy a szolgálommal terhelt erdő feltétlenül külön üzemosztályként hasítandó ki, viszont az új utasítás szerint azonban a szigoru tartamosság az ily üzemosztályokban is csak akkor követelmény, ha a szolgálom mértéke megközelíti a terhelt területről tartamosan nyerhető hozamot. Résznkről ebből hajlandók vagyunk azt a következtetést vonni, hogy — egyébként egyenlő viszonyokat (vágásfordulót, üzemmódot) feltételezve — a szolgálommal terhelt erdőrészek külön üzemosztályként való kihatása *belső* jogosultsággal

csak akkor bír, ha kényszerítőleg megkövetelik a szigoruan tartamos használatot, vagyis a midőn a kiszolgáltatandó famennyiség megközelíti a terhelt terület szabályos hozamát. Itt az egy bizonyos területre utalt tartamosság követelménye szabja meg az üzemosztályképzés szükségességét.

Ez esetben ugyanis, nehogy a szolgálmi fát más, eddig szolgálommentes területekről kényszerítettünk kiszolgáltatni, a terhelt erdőrészt önálló hozammal bíró üzemosztálynak *kell* tekinteni, sőt több jogosultsági csoport esetén megannyi üzemosztály alkotása megfontolás tárgyát képezheti. Ha ellenben a jogosultak fajárandósága csak kis része annak a fahozamnak, a mely a terhelt területről nyerhető, akkor ez — nézetem szerint — nemesak a tartamosság tekintetében teszi megengedhetővé az utasításban is kifejezésre jutó szabad felfogást, hanem nincs is *belső* lényegi ok külön üzemosztály alkotására, mert csupán arról kell okvetlenül gondoskodni, hogy a jogosultak a kérdéses területről állandóan kielégíttessenek, a mi azonban akkor is keresztülvihető, ha az valamely nagyobb üzemosztálynak része. El kell azonban ismerni, hogy *külső* czélszerűségi okok a mellett szólnak, hogy ez utóbbi esetben is külön üzemosztályt alakítsunk. A tartamosságnak az utasításban foglalt szabadelvű értelmezése esetén a külön üzemosztályképzés nem jár áldozatokkal, az erdőbirtok viszonyainak áttekintését pedig megkönnyíti, ha a szolgálommal terhelt erdő külön üzemosztálynak vétetik.

Ugyanigy vagyunk a véderdőkkel. Kisebb véderdőterületeket, bármennyire igényeljenek is különleges elbánást, korántsem kell okvetlenül külön üzemosztálynak kihatani. A hozam értékére nézve ezek a területek többnyire ugys többé-kevésbé különbösek, csekély kiterjedésük vagy minőségük miatt. Különleges kezelésük is többnyire könnyen beilleszthető valamely nagyobb keretbe. Ez esetben leginkább azért alkotunk belőlük mégis külön üzemosztályt, mert az átnézetet könnyíti.

A vágássorokat az osztrák erdőrendezés a gazdasági beosztás egy részének tekinti ugyan, de a helymeghatározásra nem használja fel, vagyis sem betűvel, sem számmal meg nem jelöli azokat. A térképen azonban, az eddig ismertetett eljárásoktól eltérően, a vágássorok mégis külön megjelölnetnek és pedig nyilak

segélyével, a melyek egyuttal a helyes vágássorrendet is jelzik. Régebben, a meddig ugyanis a tagban az osztrák erdőrendezés is fordulószaiki vágásterületet látott, a melynek eltérő korviszonyai nivelálándók, a nyilak helyett a tagokba irt számok jelezték a vágássorrendet és egyuttal azt a fordulószaikat, a melyben az illető tag a czélba vett szabályos állapot eszményképének megfelelően használat alá kerül. Jelenleg a tagban már nem látnak fordulószaiki területet, keretén belül a korkülönbségek gyakran erőszakos eltüntetésére már nem törekszenek feltétlenül.

A vágássorok s ezeken belül a tagok alakításánál, a terep által nyújtott vonalak (éles hegygerinczek, völgyek, vízfolyások, sziklafalak), az uthálózat és mesterséges nyiladékok a helyi viszonyok szerint váltakozva szerepelnek mint osztóvonalak. Igen széles hegyoldalon, ha a fakihozatal lehetősége megvan, több vágássor kerül egymás fölé, az üzem tehát mintegy több emeleten folyik. Általában azt tapasztaltam, hogy Ausztriában a hegységi erdők gazdasági beosztása korántsem alkalmazkodik annyira a terepalakulásokhoz, mint hazánkban. Különösen a vágássorok hosszanti határa, ha a főgerinczekkel párhuzamosan vonul, a mellékgerinczeket és völgyeket egyenes mesterséges válaszvonalaként át szokta szelni. A vágássorok szaporítása, s gyakran helyes irányban való elhelyezésük is ezt így kívánja, lehetségessé pedig a fának utakon való kiszállítása teszi. Nem mindenütt állandóak ezek az utak, sok helyen csak az egyszerű vontató ut jellegével bírnak s mégis nagyban függetlenné teszik az üzemet a terepalakulástól. A szabad eregetésnél és csusztatásnál a vágást czélszerűen úgy tűzzük ki, hogy a fa saját termelési területén jusson le a völgybe. A hol az utak a hegyoldalakra is felkanyarodnak, a fa csakis a legközelebbi vontató utig halad a vágásterületen, azután ez az ut szállítja tovább. Ez kétségkívül azt eredményezi, hogy az üzem nem annyira rabja a terepalakulás részleteinek, mint máskülönben.

A jövőre vonatkozólag az új utasítás azt a figyelemreméltó rendelkezést tartalmazza, hogy ott, a hol a vágássorok válaszvonalai nem terveztetnek a hegygerinczekeken és völgyeken, vagy már létező kocsiuton, ott irányuk úgy választandó meg, hogy azon az utépités lehetősége meglegyen. Az eddigi, helyenkint kissé mereven egyenes válaszvonalak helyébe tehát előreláthatólag inkább

a rétegvonalakhoz (isohypsákhoz) közelebbeső vágássorhatárok lesznek képzendők, a hol ezzel nem létesülnek oly kiszögellések, a melyek a szélkároknak támadási pontul szolgálhatnak.

(Vége következik.)

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

I.

Meghívó az Országos Erdészeti Egyesület közgyűlésére.

Az Országos Erdészeti Egyesület f. évi rendes közgyűlését december hó 20-án, délelőtt 11 órakor Budapesten, az egyesület helyiségeiben (V., Alkotmány-utca 6 sz. II. emelet) tartja meg a következő tárgysorozattal:

1. Jelentés az egyesület működéséről a múlt évi közgyűlés óta.

2. Tíz választmányi tag választása. Az alapszabályok értelmében a választmányból kilépnek, de abba újból beválaszthatók: *Almásy* Andor, *Csupor* István, *Imecs* Béla, *Khuen Héderváry* Károly gróf, *Laitner* Elek, *Rónay* Antal, *Tomcsányi* Gyula. A hátralevő három választmányi tag helye halálozás, illetőleg lemondás által jött üresedésbe.

3. Jelentés az 1902. évi számadások megvizsgálásáról és az 1904. évi költségvetésre vonatkozó javaslat.

4. Jelentés a Deák Ferencz-alapítvány kamataiból kiírt pályázatok eredményéről és javaslat az alapítvány 1904. évi kamatainak felhasználására nézve.

5. Indítvány a jövő évi közgyűlés helyére és tanácskozási tárgyaira nézve.

6. Indítványok az egyesület céljainak előmozdítására általában. (Az ily indítványok a közgyűlést megelőző napig a titkári hivatalnak írásban bejelentendők.)

Van szerencsénk az Országos Erdészeti Egyesület összes tagjait és az erdőgazdaság iránt érdeklődő közön-